

Anna Sandberg, erityisasiantuntija

Sivistysvaliokunta

Asia: HE 169/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä arkistointia koskevan sääntelyn saattamista vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä sekä tiedonhallinnan ja tietosuojan ajantasaista sääntelyä, ja lähtökohtaisesti kannattaa hallituksen esitystä eikä ehdota siihen muutoksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen arkistointiin liittyy kuitenkin joitain erityispiirteitä ja täydentävän sääntelyn tarpeita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjojen siirtäminen Kanta-palveluista arkistotietovarantoon

Sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta ehdotuksessa keskeistä on muiden kuin valtion viranomaisten mahdollisuus tallentaa asiakirjansa Kansallisarkiston arkistotietovarantoon viranomaisen ja Kansallisarkiston välisen sopimuksen perusteella (14 §). Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasasiakirjoja on digitaalisesti tallennettuna Kelan ylläpitämiin Kanta-palveluihin. Kanta-palveluihin tallennetut asiakirjat ovat kunkin sosiaali- ja terveydenhuollosta järjestämisvastuullisen organisaation, kuten hyvinvointialueen ja yksityisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajien rekisterinpidossa. Asiakirjat sisältävät salassa pidettäviä, valtiosääntöisesti arkaluonteisia henkilötietoja. Arkistoitavien potilastietojen säilytysajat päättyvät vasta henkilön kuoleman jälkeen. Sosiaalihuollon asiakastietojen säilytysajat ovat lyhyemmät, joten ne voivat sisältää myös elossa olevien henkilöiden tietoja.

Asiakirjojen tallentamisesta Kanta-palveluihin sekä Kansaneläkelaitoksen vastuista Kanta-palveluiden ylläpidossa säädetään nk. asiakastietolaissa (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 703/2023). Kansaneläkelaitos tai sosiaali- ja terveysministeriö ei voi tehdä rekisterinpitäjien puolesta sopimusta Kanta-palveluihin tallennettujen asiakirjojen siirtämisestä Kansallisarkistoon, vaan siirrosta tulee säätää erikseen esimerkiksi asiakastietolaissa. Asiassa on huomioitava myös ehdotetun arkistointilain 19 §, jonka mukaan Kansallisarkisto on arkistotietovarannon rekisterinpitäjä, eikä siirto koske siten pelkästään aineiston teknisen säilyttämistä vaan myös rekisterinpidon vastuita mukaan lukien rekisteröityjen oikeuksien toteuttamista.

Päätettäessä asiakirjojen siirrosta on huomioitava mahdollisuus yhdistää arkistoituja aineistoja muuhun aineistoon, esim. arkistotietovarannossa säilytettävän aineiston yhdistäminen tutkimuskäytössä sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) mukaisen tietoaineiston kanssa. Arkistointilakiehdotuksen 19 §:n 3 momenttiin on lausuntopalautteen perusteella lisätty sääntely siitä, että Kansallisarkisto voisi hyödyntää myös toisen viranomaisen ylläpitämää tietoturvallista käyttöympäristöä, mikä näyttäisi mahdollistavan aineistojen yhdistämistä.

Anna Sandberg, erityisasiantuntija

Yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjojen arkistointi

Sosiaali- ja terveysministeriö tuo esille, että Kansallisarkiston arkistointipäätöksiä koskeva toimivalta koskisi pelkästään viranomaisten asiakirjoja. Viranomaisen asiakirjoja sosiaali- ja terveydenhuollossa ovat myös asiakirjat, jotka muodostuvat, kun yksityinen palveluntuottaja toteuttaa sosiaali- ja terveysterveyspalvelua viranomaisen lukuun. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on lukuisa määrä yksityisiä palveluntuottajia sekä yksityisesti (mukaan lukien työnantajan järjestämä työterveyshuolto) järjestettäviä sosiaali- ja terveysterveyspalveluita. Tässä yhteydessä muodostuvat asiakas- ja potilasasiakirjat eivät kuulu viranomaisten rekisterinpitöön eivätkä ole siten asiakirjoja, joiden arkistoinnista Kansallisarkisto voisi päättää lakiehdotuksen 9 §:n nojalla tai joita siirrettäisiin 13 tai 14 §:n mukaan arkistotietovarantoon. Yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjoja on palvelunantajien omien tietojärjestelmien lisäksi tallennettuna Kanta-palveluihin, ja toiminnan päättymisen jälkeen aineistoja on toimitettu muutoin Kelan säilytettäväksi. Koska Kansallisarkiston toimivalta ei koske näitä aineistoja, yksityisessä terveydenhuollossa laaditut asiakirjat- ja potilasasiakirjat olisi tuhoava säilytysajan päättymisen jälkeen.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan myös yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa laaditut asiakas- ja potilasasiakirjat ovat kulttuurihistoriallisesti yhtä lailla arvokkaita kuin viranomaistenkin aineisto, muodostaen kokonaisuuden julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa laaditun aineiston kanssa. Yksityisillä sosiaali- ja terveysterveyspalveluilla, mukaan lukien työterveyshuolto, on merkittävä rooli palvelujärjestelmässä. Jos yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon potilasasiakirjat tuhoataan säilytysajan päätyttyä, vääristää se tulevaisuudessa tehtävää tutkimusta, kun merkittävä osa aineistoista jäisi tutkimuksen ulkopuolelle. Vaikka kyse on yksityisistä palvelunantajista, on asiakirjojen tuottaminen lakisääteinen velvoite. Siten yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjat rinnastuvat viranomaisten asiakirjoihin.

Sinänsä yksityiset palveluntuottajat voisivat lakiehdotuksen 16 §:n perusteella itse sopia omassa hallinnassaan olevan aineiston siirtämisestä Kansallisarkistoon, mutta Kanta-palveluihin ja muutoin Kelalle tallennettujen asiakirjojen osalta sekä arkistoinnista että siirtämisestä arkistotietovarantoon tulisi säätää erikseen, jos aineiston tuhoaminen halutaan välttää.

Geneettisten tietojen arkistointi

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa lakiehdotuksen mukaista mahdollisuutta arkistoida myös geneettisiä tietoja sekä arkistointipäätöksen edellyttämää riskien arviointia. Potilasasiakirjoihin sisältyvien geneettisten tietojen arkistointi jouduttiin voimassa olevan sääntelyn perusteella rajaamaan potilastietojen seulontapäätöksestä (KA/13183/28.02.01/2024) pois, ja ehdotettu arkistointilain sääntely mahdollistaisi potilasasiakirjoihin sisältyvien geneettisten tietojen arkistoinnin tarkoituksenmukaisella tavalla.